

ESZTERGOMI UJSÁG

VEGYES TARTALMU HETILAP.

TÖBB ESZTERGOMI INTÉZET S A BARSÍ GAZDASÁGI EGYLET
HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik e lap minden héten egyszer; vasárnaponkint.
Szerkesztői szállás Buda-utczán Taxner-féle ház az emeleten, hová a kéziratok s előfizetési pénzek küldendők.

KIADÓ, TULAJDONOS S FELELŐS
SZERKESZTŐ:

SÁNTHA IGNÁCZ.

1. SZ.

Előfizetési feltételek:
Félévre 3 ft — kr. o. é.
Negyedévre 1 „ 50 „ „ „
Egy óra — „ 50 „ „ „
Egyes szám 15 kr. o. é.
Hirdetmények a legjutányosabb áron vétetnek föl.

Előfizetési fölhívás

az

„ESZTERGOMI UJSÁG“

czimű hetilapra.

Előfizetési díj:

Egészévre	6 ft. — kr.
Félévre	3 „ — „
Negyedévre	1 „ 50 „

A hirdetések pedig jutányos ár mellett fognak fölvetetni.

Előfizethetni vidékeink részéről a szerkesztőségénél Buda-utca Taxner-féle házban. Helybeliek részéről pedig Ács Flóris, Kollár Mihály, Szerencsés Mihály és Einczinger János uraknál.

Az előfizetési pénzeknek január 15-ik napjáig leendő bérmentesített megküldését tisztelettel kérjük, hogy nyomandó példányok száma iránt magunkat tájékozhassuk, és hogy a lap szétküldésében fenakadás ne történjék.

De kérjük végtére azon olvasóinkat is, kik az 1864-ki évfolyamért még hátralékban vannak, ennek letisztázására, hogy azon őszinte bizalom, melylyel részünkről találkoztak, örömiinkre továbbra is fönmaradjon.

Szilveszter estéjére.

A harangok szombatesti bús morajja jelenti, egy kedves halottnak sírba szálltát. Csak imént volt még habár végkimerülésben közüink, — s ma midőn e sorokat kézhez vesszük — többé nincs! Ez az 1864 év.

Kedvesnek találám mondani: ho'ott szám-

tanokra tán keserves volt; nem teremvén egyebet nekik tövisek s szenvedéseknél terhek s csalódásoknál: kitépvén örömeik reményeik legbecsesb virágait.

S mégis alighanem volt kedves mindnyájunk előtt ez év; mert ha a sujtottak kérdésnek vala: lemondatok e még azon végső maradványról is, melyet az átélt viharok haragja meghagyott, t. i. a hátralevő idő élvezetéről, nehezen találkozik egy kettőnél több, ki ne ragaszkodott volna ez évhez göresösen mint utolsó hí barátához; ki ne vonszolta volna partra tört merülni kezdő életsajkáját kitaratozni, hogy aztán rajta a remények uj vitorláival repülhessen boldogabb jövők felé, a helyett hogy vele együtt kétségbeesetten a tátongó mélybe sülyedni kedve lett volna.

Édes az idő, édes a lét! s ha nem lennének megszokva naponkint többet kívánni azon egyszerű tiszta gyönyöröknél, melyek az anyatermészet emlőiből minden halandó számára csörgedeznek; ha megtudnók becsülni azon királyi palotánkat, melynek boltive az ég, csillagos lámpája a tündöklő nap, tükrei a ragyogó vizsikok, szőnyegei a tarka virányok, festvényei a regényes tájak, stb. minden reggel megújulandna étetkedvünk, s kellemetlen mellékesetek daczára hálatalten csókolnók fön tartónk kezét, mely éji veszélyeink rémeit fekhelyünktől távol tartani kegyeskedett.

Eltűnt, elveszett az ó év — de nélkülünk! Forró elismerés érte az egek Urának! Megóvott, s átlebentett gyöngéden az örvényen, — mely milliókat elnyele, — az 1865-ik év küszöbére. Múltó s illendő, hogy mikint hajdan a választott nép százezrei átjutván a vörös tenger tulsó

ESZTERGOMI
KASSZINÓ

oldalára, tárogatók s trombita-kiséret, lant s hárfaszó mellett dicsőenket zengtek az élet s halál parancsnokának, — míg üldöző ellenségeik tetemei lovastul szanaszét uszkáltak a bős hullámokon: — az Ur templomában mi is hasonlót cselekedjünk.

Azonban mégis, mégis eljövend azon nap is, melynek korányát szemünk nem fogják köszönteni. Jövend egy év, melynek sugara csak emlékkövünk, vagy fakeresztünk föliratát aranyozandja, jelentve, hogy minekünk ragyogni megszűnt!

Ki azon halandó, a ki e kikerülhetlen elmulás fájó, buteljes gondolatától végkép szabadulni tudna? Fölvilak benneteket ti, éggel, lelkesméret-, böcsületérzéssel végleg szakított kéjenczek! valljátok meg igazszívvél: midőn ez éjféli óra végütése az utolsó szeget verte az imént enyészett év koporsójába: nem szállott e meg titeket is menekülhetlenül a szörnyedés, mindamellert, hogy élveitek kábitó mélyeibe fejjel rohantatok alá, vagy vig pohár-csörtetéssel iparkodtatok minden komoly gondolatot túljazolni? Nem vettétek-e észre a magatokba-szállás távortartásának minden törekvése daczára, bensőtökben a lelketek fenekéig átható szemet, mely szó-talanul elítélte idő s erőpazarlásokat és birói fön-séggel kérdé: hát meddig még? nem volt e elég már? annyi nap, annyi év lelketlen vesztegetése?

E sorok olvasói szelid, bölcs férfiak, talán jámbor keresztények is, s nem képesek mégis kikerülni e szemnek, e benső birónak egy s más miatti feddését, — de nem is akarják; jól tudván, hogy az év végén önként is számot kell vetni magával mindenkinek. Ők érzik az idő nagy böcsét, s neheztelve tekintenek vissza mult tévedéseikre, mulasztásaikra. Miért is --

Kettős örömmel üdvözlük az új évet, mint melyben kincstárral birnak amelyet a gondviselés ujonnan látszik megtölteni, hogy egy boldogabb jövőt vásárolhassanak rajta. A multon okulva kettőztetik figyelmüket, s edzik az eltökélést: hogy e kincses ládából minden napot perczet, drága gyöngyként óvatosan vesznek elő, s az órákkal majd fösvénykednek mind megannyi aranyokkal pénzetlen időkbén.

Czikkiró nem barátja a moralizálásnak, de úgy hiszi, ezt most t. olvasóinak komolyabb hangulata is kívánta.

S hogy jelentéktelen szava egy legujabbkori honi ker. bölcsész kedveért elnémuljon, végül idézi annak legutolsó s igazán gyémánt-gondolatát.

„Miután éltem nagyobb felén túlléptem, a multnak tapasztalásai meggyőztek arról: hogy megelégedésünk két dologtól függ főképen. *Először attól, hogy életünket ne élvezet hanem kötelességnek* tekintsük, melyet magunktól elutasítanunk nem szabad, s mely legnagyobb örömet szül azon öntudat által, hogy azt a leg-

kisebb részletekig betöltöttük.“ — S e gyönyörű gondolat elég lenne czikkünk igazságának hangsúlyozására. De mivel második része szinte fontos utmutatóul szolgál a jövőben, ide igtatjuk azt is. „*Másodszor attól (függ megelégedésünk): hogy mindent mit az élet magával hoz, egy fensőbb hatalom másíthatlan rendelkezésének nézünk; a melynek hiába szegülnénk ellene. A gyakorlati eredmény tehát melyre a bölcsészet vezérrel bennünket, midőn hajunk őszbe borul, ugyanazon egyszerű tan, mellyel a religio életre a gyermeket készíti elő, „teljes meghódulás.“ — Isten akarata előtt!“*

B. Eötvös I. „Gondolatok.“

Ujév napja.

Ismét egy a mult felé irányult év gyors iramlása végezé be pályafutását. A haladó kor eseményeihez ismét egy év mozzanatai jegyezzék fel az emlékezet tábláján... Egy évi küzdelem, jó és balszerencse, öröm és bánat, remény és csalódás, ismét fejleszték a tapasztalatot, erősíték a hitet s szilárdíták a lelki erőt. Egy évvel ismét távolabb az élettől, közelebb a sirhoz..., s számos ily gondolatok czikáznak a lelken keresztül az évnek e nagyszerűen nevezetes első napján, midőn ily lelki feszültségben, a multba tekintő horgonyára az emlékezetnek, korrenddel akadnak fel egy év esélyei. S miután ebből ki-kí tanulságot vont egyéni köréhez tartozó életére, s a szellem hatalmának visszaható ereje által egy átfutó tekintettel vissza néz a közös hon egy év alatt szerzett vívmányaira is, — mennyiben azt korszerű fejlődése által az ipar, kereskedelem, művészet irodalom stb. egyszóval a polgárisodás terén tett előhaladása által Europa művelt nemzeteihez való sorozásánál e korszak küzdelmei ismét magasabbra emelék: valjon — mint ember minden teremtmények között legnemesebb legdicsőbb, s mint honfi igaz, e nemzeti önérelemtől vezetettve, a mindenek felett lényegéhez mért rendeltetésének betöltésére tehetségdús erejét felhasználni, s így a hon egyetemleges czéljának valószínűségében közremunkálni köteles volt — honpolgári hivatásához képest az elmúlt évben mennyire folyt be annak boldogítására, s ez által önérdemeinek növelésére s létele biztosítására(?)

Nemde, edesebb jutalmat nem élvezhet ki sem, mint akit öntudata — fenérintett férfiúi hivatásához képest — kimért életpályáján ernyedetlen tényezőjeül vallja mindannak, mi szép s jó szellemileg, és üdvös anyagilag. És így minden, ki ilyen, — erőre kelvén jövőre is, az egykori párt és viszály által annyira megrongált hon immár megindult felvirágozásához nem csekély reménnyel viseltethetik.

A bevégeződött évnek utolsó napján önkénytelenül szenteltük agyunkon át villanó gondolatinkat egy évi magán és közcselekvényeknek elmélkedésére, mignem ily szellemi édelgés közben beköszön a nagyszerű vendég — az ujév!

A meghiusult váagnak és csalódott reménynek csak egyetlen vigasztalása van: a jövőbe helyezett bizalom!

Hány kétségbe bukott emeli fel fejét az ujév kezdetén, szunyadozó reményével újból átkarolandó a gondviselést, — mely öröklik mindnyájunk felett?!

És az ember ama boldog hite által, miszerint az ujévnek csak öröme — de bánatára nem — tart számot: mennyi áldás és szerencse gyümölcseinek leszakítására érez jogosultságot! Pedig a szellem nem bir oly látnoki erővel, hogy a jövő rejtelmeibe behatni képes legyen! Meg kell tehát nyugodnunk a tudatban: miszerint meghozza az uj év mindenkinek azt, mit számára a végzet rendelt; a sok jó között pedig egynémely baleset ne legyen még leverő, mert hiszen ha a bűt nem ismernénk, mi becse lenne az öröme?

Talán nincs ember, kihez ez ujévben üdvözlő és jótkívánó barátja nem közelednék; és ez minden jó lelkű embernek teljes szívü cselekedete; de nem azért, hogy a tulzó és czéltévesztett vágyak ugyan ily jellegű felköszöntések által fokoztassanak, hanem azért, hogy találja fel mindenki boldogságát saját születési körében; hogy összemérve ama ténykedéseket, mire az embert akarát, erő és tehetség vezették t. i. mi üdvös, előnyös jó czélra vezető — azzal, mi káros nemtelen és hátrányos, hogy ily élettapasztalat nyomán jövőre is buzgó tényezője legyen a közjó előmozdításának a nemzetiesnek, korszerűnek és hasznosnak, mi által nem csak közbecsülést — népszerűséget vivand ki magának, hanem egyszersmind boldog meglegedett életet biztosít enjének.

Ha tehát—a fentebbieket pár szóval kifejezve — életünk ösvényén az életbölcesség szövétéke világol, reményünk egén a hit csillaga ragyog, lelkünk derüje az erény sugáritól fénylik és szívünkben a szeretet honol, — tiszta szívvel kívánhatunk egymásnak áldást és szerencsét ez uj évben!!

Udvardy Pál.

Ujévkor.

Föltűnt a hajnal, ujév hajnala;
Mennyi szenvedés kezdő napja ez,
Tudjuk igen, hogy küzdve lépdelünk,
Kebünkben mégis remény csörgedez.
Elvessük-e hát a végső reményt,
Avagy tovább is fűzzük fonalát?
Mi volna még más, ami kivüle
Bizontalan jövőnkre tápot ad?
— Reményljünk hát! a sok csapás között
Részünkre is jut tán egy kis mosoly,
S a sors megszanja árva nemzetét,
Meynek könye miatta egyre foly.
Csapás, csapást ér, egyre gyengülünk,
A föld kalásza nem dús, hervatag,
A temetőbe lépve, bús sirok közé,
A honfi szive majd hogy megszakad.
— Történetünk múzsája veszté,
Elveszítette legnagyobb fiát,
Aranyszáju szónok szavától
A csarnok többé már nem hangzik át,
Sirban ő is, ki első őseink
Tragoediáját hiven írta meg,
Ki büszkeséggel mondhatta magáról
— Öreg vagyok én nagyon köztetek. —
És sok nemes kebel, emberbarát
Nincsen közöttünk; oh ez év alatt
Szemünkből a köny ki nem száradott
Annyi jeles lön halál — áldozat.
— De im letűnt az év, és jött ez uj,
Telve reménnyel szebb jövő iránt;
Talán ez évben több vig és derült
Nap — mint a multban — viradand reánk.
Az ég áldását bőven küldi le,
Vérző sebünk is majd csak beheged,
Bár teljesülne gyermekóhajom:
Boldog uj évet! boldog 'uj évet!

Vatal Gyula.

TÁRCZA.

Válasz.

A „Pesti Napló“ f. é. 292-ik számában foglalt esztergomi közlésre.

Esztergom decz. 23. 1864.

Tegnap este olvastatott fel casinó helyiségünkben hangosan, átalános roszalás között, a helybeli casinó ez évi közgyűléséről, állítólag többektől folyó hó 19-én beküldött, s a „Pesti Napló“ f. évi deczemb. 22-ki száma 1. és 2. ik lapján közrebocsájtott felette epés tudósítás.

Közlő ur szerint noha maga is alig értheti az ingerültség okait, casinói tisztválasztó közgyűlésünk ez idén, soha eddig nem tapasztalt ingerültség közt tartatott meg; pedig kivüle az ingerültségnek senki legkisebb nyomát sem volt ké-

pes felfedezni, sőt mig más években a megrendelő hírlapok iránt gyakran elkeserítő viták fejlődtek ki, ez uttal a hozatandó hírlapok kérdése inkább kedélyes derűtséggel lett elintézve, a közgyűlés többi tárgyain pedig, de legkivált magán a választáson, a legnagyobb higgadtsággal estünk keresztül.

Furesa fogalmai vannak a kérdéses tudósítás irójának a democratiáról, mert casinóknkat azért tartja *demokratikus szerkezetűnek*, mivel *elnöke sincsen*, csupán *igazgatója*; tehát demokratikus alkotmány szerinte csak végrehajtó közegeket ismer, de elnököt nem, s elnökkel demokratikus természetét elvesziti.

Casinóknk soha aristokratikus szinezettel nem-

birt, abban a „*polgári elem*“ már alakulásakor, és azóta szüntelen túlsúlyyal birt, és nem az *alkotmányos rendszer bekövetkezése után lön lassankint túlnyomóvá*, mint közlő ur állítja; vagy itt is fogalom zavar uralkodik agyában? és a polgári elemet csupán kézművesekből és kereskedőkből összealkotottnak képzei? hát az intelligentiának nem nemesi túlnyomó része hová? nem a polgári elemhez tartozik? hol van a közlő *polgári elemében* a határ vonal? mert szerinte M. J. volt városi tanácsos és ez idő szerint a takaréktár titkára, casinónk volt igazgatója „*polgár*,” a többi nem nemes intelligentiát azonban már nem sorolja a polgárok közé.

Szabadjon a casinónak azon szellemi és anyagi virágzás magas fokáról — melyen a közlő szerint soha elébb nem állott, és a melyre csupán a legutóbbi igazgatás alatt jutott, — szólanom; mert e helyütt nagyon élesen tünteté ki casinónk történetébeni tudatlanságát.

A virágzási állapot kitüntetésül felsorolja közlő, hogy a tagok száma harmadfél százra szaporodott. Van mit dicsekedni vele. Alakulásakor az egylet 227 taggal kezdte meg életét, és a közlő által különös nyomatékkal emlegetett virágoztató igazgatás bekövetkeztével, az előbbi igazgatás öt évi kezelés után csupán 60 ft. behajtatlan hátramaradást adott által; holott a mostani harmadfél száz tag után 900 forintnál többet tesz a hátramaradás, mely roppant öszvegből az igazgatóság-nak a közgyűlésen tett jelentése szerint csupán 300 ft. behajtása remélhető. Oly tagok tehát, kikről a tagsági díjt behajtani nem lehet, és kiknél az igazgatóság fenebbi jelentése szerint 600 forintnál nagyobb összeg elvész, alig jöhetnek az egyletnél számításba, és az egylet virágzásának kitüntetésére dicsérettel fel nem sorolhatók.

Említi továbbá, hogy a casinó fényes szállást bérelt. Köztudomású dolog, mikint most van az egyletnek az igaz legdrágább de legkevésbé fényes és legkorszerűtlen helyisége. Csak nem fogja közlő a casinónak fürdő vendéglőbeli szállásához, akár fény, akár kényelem tekintetében a mostanit hasonlíthatni. De ennél még a „Magyar királynál“ birt szállásunk is fényesebb vala, a menyiben ott szinte gyönyörű, s a casinó tagok élveire alkalmasabb teremmel, tehát a casinó czéljának — mely a társas élveknél emelésében áll, — megfelelőbb helyiséggel rendelkezék.

E sorok nem azért iktattattak ide, mintha a casinó mostani helyisége elleni ellenszenvre volna czélunk izgatni, a korábbi helyiségek felett a mostaninak azon kétségtelen előnye van, hogy a város kellő központjában létezik; csupán azt kívántuk a viszonyainkat nem ismerő nagy közönséggel megértetni, hogy a mostani szállás fényességével, casinónknak a korábbihoz képest virágzóbb állapotát bizonyítgatni helytelen.

Ha casinónk történetében járatosb volna a

közlő, azt is tudhatná, mikint az utóbbi három évben alig 300 ft. fordítottatott évenként hirlapokra, holott az előtt mindig nagyobbra rugott ezen kiadás, és e szerint épen az utóbbi három év alatt, kevesb számmal voltak a hirlapok olvasó asztalunkon mint annak előtte képviselve.

A könyvtár gyarapítására az idei *virágzó* évben egy krajczár sem költetett. Vagy hát előbb nem birt az egylet külön könyvtárral? a költséges és igen jeles — *Atlant, Encyclopaediát, történeti és földirati* műveket nem a régibb igazgatás szerzte? csak hogy azon időben az alapszabályok 16-ik §-nak g. pontja értelmében egyedül tudományos és oly művek lettek egyletileg vagyis közkielcségen megszerezve, melyek megvétele egyeseknek nehéz leendett, és ezen költségesebb művek kötet száma persze nem szaporított annyit, mint az olcsóbb regényeké, mikkel közlő felületességében dicsekszik.

Tudhatná végre közlő miként a korábbi években, nem csupán farsangon át rendezett az egylet reuniokat, hanem a bőjti időszakot kivéve, minden hónapon; és ezen társas estélyekre már az évi költségvetés alkalmával fordítottatott figyelem. Mig az egylet korábbi helyiségeiben kényelmes nagy teremmel rendelkezvén, farsangban mindenkor két nagyobb táncvigalom, az év többi részében pedig legalább nyolcz, már a helyiség szépségénél fogva is diszesebb reunioval kedveskedett tagjainak, közlő úr kidicsért igazgatása alatt évenként legfeljebb 3—4 estély adathatott, s a legujabb költségvetésből ezen kiadási tétel már egészen kimaradt, pedig az alakulás első évét kivéve, — a midőn 12 ftban volt az évi részletdíj megállapítva, — a mostaninál nagyobb tagdíjat soha nem fizettünk.

A *kisdudóvó intézetnek hamvaiból felélesztését, a nagyobb mérvű gazdasági egylet indítványozását és szabályai kidolgozását* a casinó egyesületnek róvni fel érdemül neveltséges; a casinó mint ilyen házi szabályainál fogva nem is tehette mind ezt. Az óvodai egyesületet Ő Eminenciájának és a helybeli köztisztelő tú clerusnak valóban bőkezű áldozatkészsége segélyével, a város összes lakossága hozta létre, az indítvány érdeme néhány casinó tagé ugyan, de nem a casinóé; hasonlóképen azért mert a gazdasági egyletet történetesen egy casinói tag indítványozta, és mert az alapszabályai kidolgozásával megbízott választmányban casinó tagok is voltak, az egyletre magára róvni az érdemet ép oly kevésbé lehet, mint például nem a felelősséget az 1861-ik évben történt adó megtagadásért, mivel történetesen ezen rendszabály indítványozói és pártolói casinónk tagjai valának, és a városnak az adó törvénytelenége iránti felírása tárgyában tartott közgyűlése — mivel az elfoglalt városházán nem lehetett — az e czélra átengedett casinói nagy teremben ment végbe.

És a gyümölcs-kiállítások melyekre a jutalmakat igen csekély öszveg leszámításával a magas

clerus adományozta, a helyiséget pedig a katolikus legény-egylet volt szíves átengedni, nem inkább ezek érdeme mint a casinóé, mely ennyi áldozattal azokhoz nem járult? hiszen a casinó mint ilyen — miután alakulása célján és önalkotta szabályain kívül esik — gyümölcs kiállítást nem rendezhet! indítványozták és rendezték egyesek, kik mivel casinó-tagi minőségükben egyetileg kívántak működni, a hatóság által jogosan és helyesen szabályaink korlátai közé utasítottak vissza.

Az utóbbi három évi igazgatás értelmetlen lármázók sugallatai, és bizonyos politikai divat eszmék ellenében épen igen gyöngének mutatta magát, a politikai rokon- vagy ellenszenves árlatok között a méltányos középutat — mint ez a casinó céljánál és rendeltetésénél fogva is kötelességében állandott, — követni nem birta, és untalan olyan vállalatokba ragadtatott, melyek miatt saját szabályaiba és a hatóságokba ütközött, ezek beavatkozását tette szükségessé, és ez uton előbb utóbb az egyletnek vagy hivatalbóli betiltatását, vagy a méltányos türelem hiányából támadt, és mindég jobban élesztett belső egyenetlenség okából magától felbomlását idézendette elő.

Önszemélyiségök fitogtatásától idegen, a közügyet saját énjöknél jobban szerető és józanul gondolkozó szerényebb tagjainknak — és hála istennek ilyen a túlnyomó nagy többség! — ez természetesen nem tetszhetett, és e szomorú kilátás elhárítása kötelességükké vált.

Hol vannak hát az adatok, mikből a casinónak soha előbből nem ismert szellemi és anyagi virágzásáról a közönség meggyőződhetnék? fordíthatott az utóbbi három évi igazgatás a casinó diszesebb felszerelésére, vagy az avult tárgyak pótlására valamit? a casinó összes butorzati és diszitményi készletét nem a megelőző öt évi gazdaságtól vette által még pedig tehermentesen?! Előbb — bár ismételve felhozzuk a tagdíjak a mostaniaknál egy krral sem voltak nagyobbak, — volt pénzünk butorzásra, nagyszerű tükrök és egyéb ékitményi tárgyak megszerzésére, állítottunk bár nem igen diszes, de azért méreg drágába került szobrot Széchényinknek, áldoztunk hazafias czélokra, a Kazinczy-alap és a magyar akademia palotája segélyezésével, mi az utóbbi két évben a városi tanulók számára kitűzött jutalom díjakkal bizonyára felér. Vásároltunk tekeasztalt tökéletes felszereléssel, és midőn kissé lejátszva volt 1861-ik évben újra behuzattuk. És most tekeasztalunk annyira megromlott, hogy önkénytes adakozással tervezte már a tagok egy része kijavíttatni, mert *harmadfél száz tag és virágzó?* anyagi állapotunk mellett nem újat szerezni, de az elhasználtat használható állapotba tenni sem volt képes az igazgatóság! . . . Fényes, 300 pftba került nagy tükreink rámai a füsttől tüzöket vesztve megvörösödtek, függönyeink színe határozatlan és tisztos művelt emberek gyüldéjébe nem valók, pamlagaink

rongyosak színehagyottak, székeink nagy része eltörve, lámpáink ronda használhatatlan állapotban!

Vezessük be az idegent, ki casinónkat mióta a „Fürdő“ vendéglőből kihurezolkodtunk, nem látta, mostani helyiségébe, és virágzóbb állapotunkat ugyan nehéz lesz vele elhitetni.

Igaz, hogy erről az igazgatóság nem tehet, mert ha a tagdíjak rendesen befolytak, s jövedelmünk nagyobb részét az aránytalanul magas házbér igénybe nem vette volna, minden máskint állana, s e szomorú rajzzal nem az igazgatóságnak szemrehányásokat tenni, miket nem érdemel, hanem közlő úr azon feltevéseit kívántuk megczáfolni, melyekkel a többség ellen emelt legsúlyosabb vádját és gyanúsítását igazolhatni gondolta.

És a fentebb vázolt, az egylet lételére nézve veszedelmes irány, valamint az utóbb ecsetelt *romok* között, a közlő mint szinte *romja* egy magát túlélt, a haladó világ kozmopolitikus s ennél fogva testvérülő iránybani fejlődését követni nem tudó iskolának, talán jól találhatta magát; a casinó valódi érdekeit és célját — mely az értelem és sziv művelésében, az izlés nemesítésében, a társas élvégek emelésében, és a politikai surlódások szülte idegenkedések feledtetésében áll — valóban felfogó nagy többség azonban más igényekkel lehetett; és minden mozgalom, mely casinói életünkben az utóbbi évek alatt felmerült, az egyletnek valódi céljához visszavezetésére törekedett.

Ide irányult a közlő által saját nézeteivel rokonszenvezőnek képzelt *polgári elem* mult évi indítványa is, midőn Gr. F. A. ő Méltóságát az egylet védnökének felkérni javasolta, ki ezen *megtiszteltetésről nem köszönt le*, hanem azt elnem fogadhatónak nyilvánítá, mivel az alapszabályok védnököt nem ismernek.

Láthatja ebből a közönség, hogy a mikor közlő *megyei egyénei* az idén a polgárságnak fenébbi indítványa nyomán az egylet végrehajtó közegei fölé állítandó elnöki méltóság alkotását, és az alapszabályoknak ez értelembeni módosítását szóba hozták, az egylet ügyei vezetését csak nagyobb ellenörködés alá helyezni, s e szerint annak még demokratikusabb szerkezet adatni czéloztatott, a *polgári egyéneket* pedig nem háttérbe szoritani, hanem azok czélzatát felfogva, velök szorosabb viszony füzésére iparkodtak.

Az sem áll, mikép H. P. úr köztisztetű személyiségét a *megyei egyének* hozták volna jelöltségbe, jelöltje lön ő a polgári *egyéneknek* már jóval előbb azon pillanatban, midőn őt az utóbbiak helybeli polgári lövöldéjük elnökeül felkérték.

Nem jellemzi szépen közlőt azon körülmény, hogy a casinói közgyülest megelőzőtt tisztán magán jellegű conferentia eszmecseréjét nyilvánosságra hozta, nem még azért sem, mert az abban felhozottakat elferdítve adta elő.

Abban ugyanis Br. A. törvényszéki ülnök

Arinkuauu arlal

azt indítványozta, mikint S. J. helybeli polgárnak a múlt évi közgyűlésben előadott védnöki indítványa személyi kérdését mellőzve, elvi részével rokonságban czélszerűnek látná, hogy a közgyűlésekben ne az igazgatóság évi működéséről számot adó igazgató, hanem egy a kezelés felösségétől ment *elnök* elnököljön; oppor-tunitási szempontból felhozván, mikép az alapszabályoknak az elnöki méltóság felállításávali módosítása, a casinót alkotó három fő elem, úgy mint a clerus, a világi intelligentia és az iparos vagy kereskedelmi osztály érdekeinek méltányosb tekintetbe vételére és kielégítésére segíthetné az együletet, oly képen, hogyha például az elnöki méltósággal a helybeli magas clerusnak valamely kitünőbb tagja kínáltatnék meg, — mi sem külső disz, sem szellemi sem anyagi tekintetben kárunkra nem szolgálna, akkor az igazgatóban bizonyos értelmiségi qualificatio igényeltetvén, első igazgatóul a világi intelligens osztályból, — s nem mint közlő ur ráfogja egy oldalulag a *nemesi rendből* — másod igazgatóul pedig a kereskedőkből vagy iparosokból lehetne valakit megválasztani. És midőn ezen példakép előterjesztett combinatio H. I. polgár által félre magyaráztatván, az elnöki méltóságnak egy püspök személyéhez kötése elnem fogadhatónak véleményeztetett, indítványa illetén félremagyarázása ellen Br. A. azonnal óvását fejezte ki.

Különben közlő ezen conferentiában szenvedett vereségét maga elbeszéli, mert közlése szerint az indítvány ellen *négyen*, mellette pedig *hatan*, — és mivel N. F. polgárt kiteledé, — *heten* szólaltak fel.

Ugy látszik, hogy közlő maga talán elkeseredett levén, saját kedélyi állapotát másokra is rá tukmálni akarja, miután ezen szerinte *elkeseredettségig fokozott tanácskozmányt* állítólag minden eredmény nélkül eloszlottnak tünteti fel; holott ha saját lázas állapota érzékeit elnem fátyolozza, meggyőződnie kellett, mikép a conferentia tárgyát képezett indítványnak a közelgő közgyűlésen formulázottan leendő előterjesztése a tanácskozmány nagy többsége által kívánatosnak mondatott ki.

Nem is azért maradott el ezen módosítási javaslatnak előterjesztése a közgyűlésen, mintha azzal H. P. ur első igazgatói jelöltnek megválasztása kétségessé válhatandott, hanem csupán azon okból, mivel a tisztválasztás, a szavazók eddig soha nem tapasztalt nagyobb számánál fogva délutáni 1½ óráig húzódván, reá a phisicai idő hiányzott. Egyébiránt arról, hogy a kérdéses módosítvány a tisztválasztási művelet után volt előterjesztendő, közlőt a közgyűlésben elnökölt M. J. volt igazgató ur is kitaníthatja.

Közlő ur lázas agyának legmulatságosabb szüleménye a közgyűlést közvetlenül megelőzőtt napok mozgalmainak, és a gyűlésnek magának

leírása! Az olvasó ama sorok olvasásánál a régi kortes világba, az egyiptomi husos fazekakhoz képzelheti magát vissza, és politicalai jelentőségre soha igényt nem tartható szerény casinói együletünk tisztujítását oly nymbussal látja körözve, mintha legalább is egy megye sorsának eldöntésére készülendettünk.

A megyei elem politicalai életrevalósága elismerésének bókját ez annál szivesebben fogadja el, mert abba a városi elemmel testvérileg oszthatik, amennyiben közlő ur szemeinek fátyolozottságában nem szenvedve, *elemek* szerinti pártalakzatokat casinói viszonyainkban épen nem, hanem castokrai megosztás nélkül csupán *többséget* és *kisebbséget* ismer, mely azonban parányi kivétellel annyi érettséget tanusított, mikint sem a közgyűlés előtt, sem azóta a barátságot megszakítottak nem tekinti, s mint előbb úgy most is a casinóban igen jól érzi magát. Meggyőződhetett erről a közlő ur a választás napjának estvéjén azonnal, mert a reuniók kivételével, soha oly nagy számmal és fesztelenebb kedélyességgel a tagok egyleti helyiségeinkben egybegyűlve nem voltak.

A kedélyek tulságos feszültségét phisicai törvények szerint lehangoltság követi, és mivel *salvus in natura non datur*, annyi élénkség oly szívélyes barátkozás néhány órával a közgyűlés után nem észleltethetett volna, ha a kebleken a közlő beteges képzeletében látott *szokatlan ingerültség* boruja sulyosodik.

Azt írja közlő, hogy a megyei elem minden „*disponibilis*“ szavazatát berendelé, házról házra, *pinzérrel pinzére* járt kérni *capacitálni* fenyegetni, s az egyleti tagok nagy részét annyira *megfélemlíté*, mikint *magán a közgyűlésen alig jelent meg már száz tag, s így mintegy másfélszáz hiányzott, amazok közül is több városi polgártársunk eltűnt.*

Ugyan melyik közgyűlésen jelent meg valaha a tagok összesége? szavazati jegyzékeink tanusága szerint előbb alig jelentek meg hetvenen; a legutóbbi közgyűlésen kívül, együletünk fenállása óta a tavali volt leglátogatottabb, melyben (jegyzőkönyvek hiteles adatait idézzük) összesen 99 tag vett részt; az idén 105 szavazónak osztatott ki szavazási iv, és ugyanannyi lett a szavazat szedő bizottmányoknak is vissza adva; hányan tüntek el hát a szavazás elül? vagy a korábbi években is a megfélemlítés tartotta vissza a tagokat a megjelenéstől? . . . Mondhatlan örömünkre szolgál, hogy a közgyűlésekbeni részvétet évről évre növekedni láthatjuk. Az érdekeltség eme nagyobbodása legbiztosabb záloga az egyület életereje fejlődésének!

Minden disponibilis szavazatát a megyei elem oly szigorral rendelé be, hogy a casinónak a megyei tisztviselők közt számított 33 tagja közül 9 távol volt, egy pedig a kisebbséggel szavazott, tehát majd egy harmada felett nem disponált.

A házról házra, pinczéről pinczérei járás és fenyegetés vádja, mint alacsony rágalom a megyei elem részéről megvetéssel visszautasították. Voltak ugyan — mint értesültünk — a közgyűlést megelőző napon, — bár a casinói választással semmi vonatkozásban, — pinczei mulatságok, melyek azonban épen oly két urnál rendezettek barátilag, kik mint a kisebbség hívei ismervék; következő ezen pinczei összejöveteleknek közlő részéről alkalmazása mind két oldalra elhibázott, s legföljebb kofaságról tanuskodik.

De ezen közlő előtt talán korábbi politikai életünkől kedves emlékeztető segédeszközökre nem is szorultunk, mert H. P. mostani igazgató urat közlő maga is népszerű igen jeles és mindenkitől igen tisztelt egyéniségül ismerteti; s tegye szívére kezét, nem tagadhatja, mikint jobbra a választás nem eshetett, nem már azért sem, mivel reá közlőnek *elv és személy közti* megkülönböztetése nem illeszhető, és értelmetlen. H. P. ur helybeli születésénél fogva teljesen otthonos, a városban fekvő polgári birtoka után a polgári elem közt nem idegen és csak olyan házbirtokos mint Leipolder s Frey urak, független vagyonságánál, következetes jelleménél, képzettségére és jeles szónoki tehetségénél fogva az egylet diszére válik, *megyei minőségében a megyei területen* lakó casinó tagoknak, a város kebelében fekvő tekintélyes *polgári birtoka* után pedig a *sz. kir. városi polgári* tagok méltányos igényeinek megfelel; nem kelle tehát részére a *polgárok közül is néhányat megnyerni*, megnyerték őt a polgárok és magukénak vallák már előbb, midőn közakarattal a polgári lövölde élére meghívták; hanem ellenkezőleg izgatásra volt szükség, hogy tőle *néhány polgárt elvonjanak*.

A polgári elem gyakorlatibb irányu és a társas életet, s az ennek emeléseül alkotott casinó szellemét, értelmét sokkal helyesebben fogja fel, hogy sem abba a politikai elvkülönbség izetlenségeit átvinné. És e részben nagyobb politikai érettséget tanusít azoknál, kik feltűnni vágyás és ál-népszerűség hajhászata, vagy egyéb önző célokból, a casinóknak az egész művelt világ által elfogadott rendeltetésével és szellemével ellenkezésbe helyezik magukat! Ezekkel a czimboraságot a polgári elem el sem fogadja, sőt mert értelmiségét kétségbe vonná, visszautasítja!

Közlő ur kedély állapotát az epekiömlés abnormisságba helyezvén, magát a várost is természetesen abnormis állapotban lenni képzelte. Fantasticus látványok lebegtek lázas szemei előtt! Az emberek, mert egy, bár az előzményekkel homlokegyenesti furcsa ellentétben, — a közlés végefelé, közlő által is *csendesen és minden ingerültség nélkül lefolytnak* ecsetelt ártatlan casinógyűlés előestéjén állottak, *házakba zárkóztak!* és mintha ellenség közelgett volna, a *falakra menekültek!* Ez ugyan sajtóhiba, de olyan, melyért a szedőt

hibázthatni nem lehet, mert oly borzadályos dolgok közé látta magát a cikk ezen részének szedése közben helyezve, mintha csak kiütött volna nálunk a revolutio, s a *házakba zárkózás* az *ellenség közeledése* után, nagyon természetesnek találhatta, miszerint falakra másszanak a bátrabbak. Szinte képzelhetni álmétkodását szegény szedőnek, hogy mindjárt utánna a harangokat félre nem verték, a boltok benem zárattak és a kövezet fel nem szakítottatott! Csendes vasárnapi kéjkirándulás a *falakra* mit némelyek talán tettek, de bizonyára nem a casinó gyűlése miatt, már a *menekülés* fogalmánál fogva sem lehet következtetni.

Egyébiránt a közgyűlés eredményének közlésével legjobban megverte magát a közlő; mert tény, mikint az *ő megyei egyénei* minden szavazatukban győztesek voltak, és mégis a 12 tagú casinói választmányban csak ketten vagy hárman nem tartoznak a polgári elemhez; aligazgató polgár lett, titkár, könyvtárnok és pénztárnokul a régiiek maradtak. Honnan magyarázhatta ki tehát közlő ur a megyeieknek tulajdonított ama szándékát, mintha *ők a polgári elemet* kiszorítani tervezték volna?

Több casinói tag.

Megyei mozgalmak.

— Esztergom vmegye főispáni helytartója gr. Forgách Ágoston ur ő méltósága, Telkessi Antal halála által üresedésbe jött Esztergom sz. kir. városi főjegyző hivatal ideiglenes vezetésével, — Pap János városi tanácsost, eddigi hivatalának megtartásával — megbizni, Feigler Edét, Merkner Ferenczet, és Udvardy Pált pedig megyei díjnokoknak kinevezni — méltóztott.

Városunk mozgalmi.

— *Ő Eminenciája a pesti* legény-egyletnek ismét 50 forintokat méltóztatott adományozni.

— *Uj év napján* a basilikában szentség imádás leend. A 9 órai sz. misét *Ő Eminenciája* tartandja, a szent beszédet pedig *gróf Nyáry Rudolf* oldal-kanonok ur ő méltósága. — Az év utolsó napján 5 órakor sz. beszéddel kezdődik az ajtatosság a basilikában; a szent beszédet *Schirgl Endre* praelatus ur ő méltósága tartandja.

— Esztergom sz. kir. városban 1864-ik évben születtek: 315, házas állapotba léptek 56 pár, meghaltak: 252 ezek között a legöregebb 90 éves volt.

— *Jövő farsangi élvezeteinkre* nézve, a kilátások igen kedvezők, mert mint tudjuk a casinói egyleten kívül; mely folyó hó 18-án február 8-án és febr. 22-én és így három táncvizigalmat fog rendezni, még számos más bálók is fognak városunkban adatni.

— *Tegnap mult egy hete* szedetett ujólag ki a hajóhidunk sűrűn jött jég miatt, ma azonban annak nyomát sem látni, az átmenet tehát biztos. Mint halljuk

Komáromon felül azonban a jég szilárd takarót képez a Duna felett. A testvér városok között szinte megszorult már a parti jég — két közbenső lánczhi-
oszlop közt azonban szintén tisztán halad a Duna vize — rendeltetése helyére.

Papnöveldei karácsonesti ünnepély.

Az egyházi s más vallástisztelő körökben érdekes tudomásul fog vétetni a karácsonesti házi ünnepély, melylyel Róma példájára a helybeli érseki sz. István-papnövelde a Megváltó ezer nyolczszáz hatvanötödik születésnapját fötermében megdicsőíteni törekedett. A fényesen kivilágított terem főfalán bibormennyezet alatt az Istenember képe tündöklött oszlopok virágok s gyertyalángok között. Előtte szökőkút játszadozék; míg baloldalt asztal jelezte a föllépendő szónokok helyét. Öt órát még nem ütött, midőn az ország s város egyházi főmagassága több méltóság s nagyságtól követtetve belépett a mélyen tisztelgő kispapság s vendégeik élére s a főképpel szemben lenyugovék. Szép s erőteljes hangu dalárda zendüle meg. Egy latin s utánna magyar beszéd hirdette a jelzett helyről a szent éj dicső hősét, ki egyszersmind a világ világossága, a nap, hold s csillagoknak s mindennek alkotója. — Az első szónok a bethlehemi istállóban az alázatosságnak — a következő a szegénységnek látta iskoláját s kötötte szívünkre annak erényes látogatását. Az előadás úgy mint a dolgozat igen jeles volt, s ha annyi más nem bizonyítaná az egyház-megye helybeli sarjadékának kitünő haladását, s szerencsés vezéreltetését főleg jelen ns. kormányzójuk alatt, ez est maga is fényesen tanusítaná azt. A kegyelmes főpásztor nem titkolá fainak elégtétlenségét, mely a vendégek tapsaiban is kitört. Isten tartsa őket s áldja meg mindenestre üdvös törekvéseiket!

Ovodai ünnepély.

Kisdedeink a mult hét pénteki napján csakugyan részesültek egy szépen s dúsan kiállított karácsonfi örömeiben, mint az e lapban ohajtva volt. Délutáni négy óra tájban több egyházi s világi urak asszonyságok előleges egybegyűlte után az ovóda tantermébe megjelentek: intézetnek elnöke nagys. s főt. Zalka János kanonok, papnöveldei kormányzó ur, — Esztergom megye első alispánja, és alispánéja Hamar Antonia ő nagyságai, főt. Koperniczky István címz. eszt. kanonok, s a kir. városi főt. plebános ur. Különös vidorság látszott a gyermekeken a szende, leereszkedő jószágteljes elnök ur beléptével előmleni, miutha érezték volna, hogy benne atyai szív dobog irántuk s kedves intézetük iránt. A vendégkoszorut egy kedves zengeménnyel üdvözölvén a kis sereg, erre egy kis kardos fiú állt elő, s jó hosszú köszöntő verseit csaknem leikesült köztetszéssel elszavalá. Őt követék még néhányan a leányok közül is. Most a kicsinyek szakaszonként bevezertettek a mellékszobába az Ur Jézus születése alkalmából ajánlott csecsebecsék s a villogó karácsonfának megtekintésére. Hogy mily örömet okozott e ragyogó látvány, s az édes meglepetést, kiki elképzeli. Következett az ajándokoknak kiosztása, miatt mind a kanonok-elnök, mind az alispán ur nevével csaknem vé-

gig jelen maradni, s a magzatok örömét velök enyelegve fokozni méltóztattak. A számos többi f. cz. vendégség vidám teljes elégtétlenségét tanusíta részéről a kis ünnepély rendezésével úgy mint az intézettel magával, saját szemével látván annak czélszerűségét, jótékonyágát, a tanító ur kitünő szakértelmét s modorát, az aprók váratlan előmenetelét oly tanodában, mely tulajdonképen nem tanulsnak, hanem csak ártatlan időöltésnek a helye; s sajnálatukat nyilváníták némelyek, hogy ekkorig róla személyesen nem vőnek tudomást, vagy gyámolításához jobban nem járultak. Erre azonban az illetőknek rövid idő mulv. jó alkalom nyilik majd, ha január elején a jegyzett részvények be fognak szedetni a leendő pénztárnok által.

Ha ekként az ovócai Krisztusfa első kiállításá közhelyeslést aratott, ezt igazság szerint csak az adakozók kegyességének kell tulajdonítani; ezek sorában az elsőség első alispánné ő ngát illeti részint azon gyors készsége miatt, mellyel az itt megpendített eszmét önként fölkarolta, részint ama buzgó fáradsáért, mellyel annak viszhangot s sikert eszközölni személyesen méltoztatott a város tekintetes s polgári házaiban. Ily kiváló pártolás kettőzteti ez intézet minden jóakaróji azon reményét, miszerint az főállani tán mégis fog, s egykor Isten kegyelmével, Ő Eminenciája biboros herczegatyánk nagylelkűen ígért segedelmével, a legény-egylettel közösen, egy saját házban, — mi a növendékség nagyobodó, az eddigi teremben majdan el sem férő sokasága miatt fölöttébb óhajtatás, — az eddigginél még szebb virágzásnak örvendezni. Hálás tisztelettel kell tehát említenünk a földicsért hölgyet, de még az első alispán urat is, e tekintetből szintén szívbéli öröm s lelkesedéssel üdvözlenünk, mint kinek Érsekújvár is örökre le van kötelezve ovócaja s takarékpénztáráért, melyet az ő erélye létesített, mindszipte egyéb közhaszon intézetek vagy intézkedések hathatós hazafias istápolásáért. — Az alispánné asszonyság által gyűjtött adományok s adakozó t. c. urak s asszonyok névsora mult számban volt közölve. Itt egy másik névsor következik, melyet Ács eddigi ovócai pénztárnok számolás fejében közöl:

a) Pénzbeli adakozások.

Ő Eminenciája a herczegprimás kegy.	
érsek urunk	10 ft. — kr.
Hamarné ő nagyságától	4 „ 20 „
Egy papi társas kör	4 „ 4 „
R. J.	1 „ — „
Zajicsek János ur városi tanodák igazgatója	1 „ — „
Haudinger Ignác ur	— ft. 10 kr
Andréka József ur	1 „ — „
Laukonidesz János ur	1 „ — „
	22 ft. 34 kr.

b) Másféle adakozások:

Tekintetes Havasy Aloyzia asszonyság csemegét s játékszereket Frey Vilmosné asszonyság, ts. Kuán tanárnő, Klinda Károly játékszereket, — Etter Lőrincz urak cukortelüket, Bischiczky János ur sodronyneműeket adományoztak.

Ez volt a bevétel. A készpénzbeli kiadások a ka-

Melléklet az Esztergomi Ujság 1-ső számához.

rácsonyfa kiállítására öszvesen 10 ft. 75 kr. Maradna tehát az ovópai pénzalap javára, ez öszveget a főntebbiből (18 ft. 14 kr.) levonván 7 ft. 65 kr. De miután a kanonok-elnök ur — ki legujabban ismét tanusítá minden közhasznú intézeteink iránti kegyes részvétét egy később főlemlitendő szép tettével, — a karácsonfa kiállítási költségeinek felére előlegesen ajánlkozni sziveskedett, másik felét pedig Ács F. pénztárnok földözi sajátjából, a jövedelem egész öszvege a pénzalapra száll. — Isten bő áldása, ezer-annyi boldogság s öröm, hála s illő tisztelet a kegyelmes főpásztor s a kegyes jötevők egész öszveségének!!
Éljenek! éljenek! Á.

— *Tóth István* nagylapási hely. plébános, folyó hó 20-án élete 29-ik évében jobb létre szenderült.
Béke hamvainak!

Irodalmi figyelő.

— Az „*Erdőszeti lapok*“ mint a magyar erdőszegylet közlönye az 1865-ik évben is megjelennek havi füzetekben. — Előfizetési díj egy évre póstán küldve 5 ft. előfizetni csak egy egész évre lehet; az előfizetési pénzek az „*Erdőszeti Lapok* kiadó hivatalának, az egyet télkarához Pozsonyban“ küldendők míg a lap szellemi részét illető minden közlemény, Vagner Károly szerkesztő urhoz nagybányára intézendő. A legmelegebb részvételt ajánljuk, e buzgó szorgalommal és gyakorlati ismerettel szerkesztett szakiratot, minden egyes erdőbirtokosnak de különösen a szakértő és más egyleteknek.

Vázlatok a művelődés könyvéből.

Az emberi nem bölcsője Ázsia; őshonát az édent a hagyományok és vizsgálatok adatai után ama hegycsorból helyezték, melyeknek főségei ormai fölül emelkednek Középázsia többi bércein, hol a legujabb növényzet s az állatország majd minden neme tenyészik. E helyen egy szigetet az indusok maig is paradicsomnak neveznek, a szent monda szerint az volt ősapánk legelső laktanyája s körülbelül a mai Kaschmir helyére tehető.

Miután az első emberpár elhagyta eredeti honát véd nélkül állott a nap alatt, egyedül és elszigetelve. Az állatok oda hagyták és elszéledtek a földön: az oroszlány, mely az előtt hízva simult lábához, vér után libegve rohant a szemet és gondolatot kifárasztó sivatagba; az elefánt bebarangolá Ázsia iszonyu rengetegeit; a lompos szarvorru elmászott Keletindia és China iszapos folyamaiba; a tigris, párducz és hyéna Perzsiát csatangolá be.

Egykor a sasok, hollók és más ragadozó madarak szeliden és szótlanul repültek az ember válára, s most légben kárógva és visitva feszített karmokkal leskelődének az emberek szülőiteire. Istenem! mi az ember az állatok között egymagát tekintve? — gyámoltalan és nyomoru. Ideje kevés, ereje hiányzik és élte bizcnytalan. „*Látom az embert* — monda egy tudós —

barlangjában lakva mint minden természeti elem prédáját: az erősebb állat öszszszagatja, a gyöngébb megmérgezi; a nap heve kiszárítja a forrásait, barlangját az eső iszappal önti be, a folyók széttépik lakása töltvényeit és a homoksvatagokon szomj által vesz el. A szelek forrósága megvakítja, a posványok büze leheletét fulasztja el és ha három-négy napig halat vagy patkányt nem talál az éhségtől hal meg.“ Az ember ügyefogyottsága védelmet, szükségérzete életmódjának megalapítását, foglalkozást, találmányok és álladalmak szervezését igényelte. Levegőváltás kiváltképen pedig szemérem miatt elfödék első szülőink meztelenségüket és hol a szelidebb éghajlat megengedé ruhát nem viseltek, miként napjainkban némely melegebb tartományok lakói cselekszenek. Sokan még most ismertelenül járnak, mások tollakból, állatbőrökből, vászonból stb. készült köténnyel takarják be előtestöket. Az *első ruhák* növényekből, nevezetesen fügelevelekből készültek, csak később használtak az emberek nyers állatbőröket, melyeket hajjal és inakkal férczeltek egymáshoz, tü helyett pedig tövisekkel és halhéjjal varrtak. S hogy lábukat a föld göröngyei s a tövises föl ne szagathassák, szíjjal fadarabokat kötözének talpaikra és az volt a *saru*, mely keleten a legujabb időkig használatban vala.

Az első *menedék-hely*, hol magukat ősapáink eső, zivatar, forró napsugarak vagy vadak ellen védelmezték üregek, sziklahasadékok vagy fák odvai lehettek s hol azoknak hijjával voltak, faágakat dugdostak a földbe, melyekre lombokat és állatbőröket terítettek, vagy is *sátort* építettek. Hogy mennyi fáradságot igényelt akkor az állandó lakhely építése, midőn az embernek semminemű eszköze sem volt hozzá, hanem csupán saját kezével szagatott ágakat és tépé a fák lombozatját, azonnal átláthatjuk, azért csak is midőn már ahoz való szerei voltak jöhetett azon gondolatra hogy magának agyagból, fából még kövekből kunyhókat és házakat emeljen. A házak eleve mód nélkül elszórva feküdtek, két család ritkán lakott egy hajzat alatt.

Mikor az első emberek eredeti lakhelyüket oda hagyták, a vizek folyása által édesgetve legelőször déli és nyugoti részét népesítették be Ázsiának, elkerülvén helylyel-közel a terméketlen és be nem utazható térségeket. Az ember sok vidéken vadállatok közé került, ezek ellen védelmeznie kelle magát és gyermekeit, a kéz elégtelen levén *fatörzs* volt, mi valószínűleg először szolgálta fegyverül, miből alkalmazás által a *buzogány* keletkezett. De a fatörzs, de a buzogány csak rövid nyelvű vala; azzal csak a közel járuló állatokat lehetett elüzni és megtámadni, az ember ugy segített magán, hosszabb faágat választá, s miután az érczcel való dolgozás, melyet már Tubalkain, Lamechnek, Sellától születt fia is gyakorolt, ismeretes volt, érczhegygyel erősítte meg. Igy származott a *dárda* és a *nyárs*. Később a kurta nyelvű nyársból *nyilat* és *hajító dárdát* készítettek, melyet fahéjból készített *íveken* bocsátottak ki.

Metsző és vágószerszám feltalálására éles kő, kagyló, csontok vagy faszálka vezette az embereket,

ezek a testet számtalanszor megsértették, s eszközei valószínűleg zsákmányának felhasználásában.

Az emberek *első élelme* gyümölcs, monda szerint füge vala. A kókusz leve italt, béle ételt szolgáltatott s bimbajából pálmabort, miből ismét czukrot és eczetet készítenek. A kókustejből, továbbá a magból pámalajat lehet facsarni széles leveleiből pedig kosarakat, kalapokat, ernyőket és legyezőket fonni, dióhéjából ivóedény és sok mindenféle kézmű nyerhető. Gyümölcsön kívül becses eledel volt még a *zöldség* egyáltalában, a *káposztát* az aegyptusiak isteneik közé emelték; *hussal* csak később kezdtek élni, mely okból cseleket és erőszakot gondoltak ki, honnan a *vadászat* támadt. Mint híres vadász különösen Nimród említetik Noe második unokája.

Némely állatok elevenen elfoghatók és megszelíthetők lévén a *marhatenyésztés* keletkezett; teve, ökör, ló, és juh mindenüvé elkísérte az embert, a szamarak és öszvérek csak melegebb vidékekre szórítkoztak. A kecske Kaschmirban és Tibetben tartá fel legnemesebb fajtát, a sertés messze, a kutya pedig az egész földkerekségen elterjedt.

A nyájak őrei *pásztoréletet* éltek, ilyen volt Ábel, továbbá Jabel Lamechnek fia, ki Ádától született. A pásztornép lelegelte a mezőt, s miután egy helyet fölvetettek tovább hajták barmaikat, s így származott a *nomádéletmód*, minőt Ábrám, Izsák és Jákob éltek. A partvidékek lakói *halászok* lettek, hánccszövetekből csinálván maguknak *hálót*, melyet póznára igazítanak.

A *földművelés* nagyon korán elkezdődött, már Kaín, de sőt Ádámot is földművelőnek mondja a szentirat. A földművelés eredetét a régiek általánosan az *aegyptusiaknak*, mint igen leleményes népnek tulajdonítottak, róla azonban csak annyi bizonyos, hogy ők tökéletesítették és közlötték a többi nemzetekkel.

(Folytatjuk.)

Findura Imre.

Nyilatkozat.

Ama minden miveltségi társadalmi alkotmányos szokásokkal ellenkező tények ellenében, miszerint a „Pesti Napló“ f. é. 292-ik számában megjelent esztergomi cikk írójául nemcsak én tartatom lenni (mert ez szabad) hanem némely egyének által a városban megnevezve hieszteltetem, sőt kérdőre vonattattam; (s már ez nem szabad) — ezennel nyilvánítom: hogy (ha már épen annyira tudnikivánják) elismerem, miszerint a kérdéses cikk általam mint a „Pesti Napló“ helybeli rendes levelezője kezei által küldetett, miként átvett *lepecsételve*, a „Pesti Napló“-nak; de hogy azt én irtam volna, mindaddig kereken tagadom, míg az illető gyanúsítók az ellenkezőt be nem bizonyítják. Egyébiránt mit *szóltam* vagy mit *tettem* a casinói ügyben nyilvános dolog s mindeddig nincs okom visszavonni.

Esztergom, decz. 24. 1864.

Pongrácz Lajos.

Nyomdahibák.

A mult 51-ik számú 394. lap 1-ső sorában „Ovodánk kegyes pártfogóihoz olvasd — Ovodánk — kegyes pártfogóihoz sat. — Ugyan azon lap 12-ik sorban — emberiség — helyett olvasd — emberség — 13-ik sorban — Krisztus hit helyett olv. egyszóban vagy is — Krisztus-hit — 15-ik sorban Isten ember (ez is egy szó) 21-ik sorban a zsenge helyett olv. e zsenge. 23-ik sorban — szülők — helyett olv. — szülők — 24-ik sorban — nefelejts — helyett olvasd — nefelejcs — *Megyeyi mozgalmak* között Schwarczl József megyeyi főjegyzőnek nevezetett, olvasd aljegyzőnek stb.

GABNAÜZLET.

Esztergom, dec. 31-én 1864. Mai hetivásárunkon a gabnaárak voltak:

Buza 2 ft. 50—80 kr. Kétszeres 1 ft. 80 kr. Rozs 1 ft. 70 kr. Arpa 1 ft. 30—40 kr. Zab 1 ft. 10 kr. Kukoricza 1 ft. 20—30 kr. Bécsi mérő szerint. —n.

Lotteria huzás.

Bécs, dec. 24-én.

55. 49. 39. 37. 23.

Buda, november 21-én.

23. 81. 63. 40. 41.

Hirdetések.

Alulírott az idej farsangra ajánlja legdiszesebb **tánczvigalmi és Mirthus koszorukat.** Necz, és disz fejkötöket. Továbbá: **sima és virágos Moll,** és mindenféle **Tarlatán ruhakelméket.** Finom Angle, csipke és himzett tárgyakat, legfinomabb **keztüket.** Azon szerint ajánlja Moll és csipke **függönyeit** Czérna, batiszt moll és vászon **zsebkendőket,** Férfi ingeket gallérkákat, **nyakkendőket** 4 legjobb nemű kötő és necz **czérnát,** minden színű selyem **szalagokat** végtére mindenféle fehér és rövid árukat.

Kelt Esztergom decz. 29. 1864.

Fränkl Mór

Széchenyi-téren, takaréktári épületben.

A vidéki megrendelések pontosan fognak teljesíteni. (1—6)

Alólírt batorodik a nagyérdemű közönségnek ujonnan felszerelt és jólellátott

Norimbergi-, disz- és rövidáru-kereskedését

egyszersmind jóféle **prágai keztüök és magyarországi nyakkendők,** legujabbszerű **Petroleum lámpák és tükrök raktárát** a legjutányosabb gyári árak mellett ajánlani.

Szintén az **ujévi ajándékoknak** legujabb bel- és külföldi tárgyakkal legjutányosabban kedveskedik.

Nagyérdemű közönségnek becses pártfogásába ajánlva marad

Ékesy Ede,

Muzzik-féle házban kis-piaczon)